

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-6>

УДК 339.13.017

Стан та перспективи розвитку ринку сиру в Україні в умовах глобалізації

Ковінько Олена Миколаївна

доктор економічних наук, доцент кафедри маркетингу та реклами
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

Панькова Світлана Миколаївна

студентка
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

Kovinko Olena, Pankova Svitlana

Vinnitsa Trade and Economic Institute of
Kyiv National University of Trade and Economics

Стаття присвячена актуальним питанням виходу українського ринку сиру на міжнародний рівень, визначенню можливостей ефективної співпраці з іншими країнами. Досліджено виробництво сиру в Україні, визначено нюанси функціонування українського ринку сиру, масштаби діяльності цієї галузі. Проаналізовано експортно-імпорту діяльність України в галузі виробництва сиру, а саме рівень задоволеності країни власними продуктами; виробників сиру, які найбільше експортують продукт; основні країни – постачальники сиру в Україну; напрямки експорту продукту Україною. Досліджено те, з якими країнами буде вигідно співпрацювати Україні в галузі торгівлі сиром, за допомогою різних критеріїв (забезпеченість сиром, основні можливі конкуренти, відстань). Виділено основні напрями діяльності країни в цій галузі в подальшому.

Ключові слова: сир, ринок сиру, експорт, імпорт, зовнішньоекономічна діяльність.

Ковинько Е.Н., Панькова С.Н. СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА СЫРА В УКРАИНЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Статья посвящена актуальным вопросам выхода украинского рынка сыра на международный уровень, определению возможностей эффективного сотрудничества с другими странами. Исследовано производство сыра в Украине, определены нюансы функционирования украинского рынка сыра, масштабы деятельности этой отрасли. Проанализирована экспортно-импортная деятельность Украины в области производства сыра, а именно уровень удовлетворенности страны собственными продуктами; производителей сыра, которые больше всех экспортируют продукт; основные страны – поставщики сыра в Украину; направления экспорта продукта Украиной. Доказано то, с какими странами будет выгодно сотрудничать Украине в области торговли сыром, с помощью различных критериев (обеспеченность сыром, основные возможные конкуренты, расстояние). Выделены основные направления деятельности страны в этой области в дальнейшем.

Ключевые слова: сыр, рынок сыра, экспорт, импорт, внешнеэкономическая деятельность.

Kovinko Olena, Pankova Svitlana. THE STATE AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE MARKET OF CHEESE IN UKRAINE IN GLOBALIZATION CONDITIONS

Internationalization of national economies is conditioned, first of all, by the development of international markets. It is the cheese market that can be called one of the most dynamic segments of consumption with the ever-increasing volume of production, consumption and conquest of international markets. The article is devoted to the actual issues of the introduction of Ukrainian cheese into the international level, the identification of opportunities for effective cooperation with other countries. The article examines the production of cheese in Ukraine, determines the nuances of the functioning of the Ukrainian cheese market, the scope of this industry. Every year, cheese production in Ukraine is increasing, so the country has the opportunity to export this product. But despite the fact that the total amount of cheese production in Ukraine is increasing, the country imports cheese from abroad. The export-import activity of Ukraine in the field of cheese production is analyzed, namely: the level of satisfaction of the country with its own products, which cheese producers are the largest exporters of cheese, the main supplier countries of cheese in Ukraine, and in what countries Ukraine exports products. Ukraine imports 0.2% of world imports for this product, its ranking in world imports is 68. It is explored, with which countries it will be advantageous to cooperate with Ukraine in the field of cheese trading using different criteria. In order to find new possible cheese sales markets in the world,

it is worth analyzing where there is demand for products, and the least competitors, where the most convenient and accessible sales channels. According to the study, a country is identified, with which cooperation it is worth paying special attention. Access to the cheese market of the specified country may provide an opportunity for Ukraine to compensate for half of cheese sold in recent years. The main directions of the country's activity in this area are outlined in the future.

Key words: cheese, cheese market, export, import, foreign economic activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтернаціоналізація національних господарств перш за все пов'язана з розвитком міжнародних ринків. Саме ринок сиру можна назвати одним з найбільш динамічних сегментів споживання з постійно зростаючим обсягом виробництва, споживання та завоювання міжнародних ринків. Звичайно, при цьому на ринку сиру існує велика кількість конкурентів, яка в багато разів зростає за рахунок імпорту. В молочній галузі Україна майже повністю задовольняє свої потреби, тому має можливість експортувати сир. Саме це є показником того, наскільки важливим для України є вихід на міжнародні ринки, оскільки основним інтегруючим елементом глобальної економічної системи є світовий ринок з його структурно-галузевими сегментами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику функціонування ринку сиру в Україні висвітлено в працях таких науковців, як В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, П.С. Березівський, В.Н. Зимовець, М.П. Коржинський, Ю.М. Макаренко, В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, О.В. Шкільов, О.М. Шпичак.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є оцінювання сучасного стану ринку сиру в Україні, дослідження процесів глобалізації цього ринку, пошук шляхів збільшення експортної діяльності України та посилення діяльності на міжнародних ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сир – це харчовий продукт, що виготовляється з молока домашньої худоби, а саме корів, кіз, вівець, буйволів. Зазвичай має світло-жовтий або білий колір. Пліснява у сирах із цвіллю може мати білий, синювато-зелений або темно-червоний колір. Сир – це один з найкалорійніших продуктів харчування. Поживна цінність зумовлена високою концентрацією білків та жирів. Залежно від сорту в 100 г містяться 15–27% білків, 20–32% жирів. Енергетична цінність 100 г сиру становить до 450 ккал. Легенда свідчить про те, що сир винайшли африканські бедуїни. Кочуючи пустелею, вони наливали молоко в бурдюк з овечих шлунків. Від спеки, впливу натуральних ферментів та постійного руху молоко пере-

творювалось на речовину дивного вигляду та консистенції, але відмінного смаку. Звістка про таке випадкове відкриття швидко поширилась світом, який в ті часи був не таким вже й великим, і сири дуже швидко стали улюбленими ласощами і багатіїв, і бідняків в Греції, Римі, Єгипті, Сирії та інших стародавніх державах.

Ринок сирів України представлений такими маркетинговими групами, як сичужні та плавлені сири. Сичужні сири розподіляються на тверді та напівтверді сири, свіжі та розсільні сири, м'які сири, інші сири, сирні тверді продукти. Група плавлених сирів розподіляється за такими видами, як плавлені сири та сирні плавлені продукти [1, с. 256].

За результатами 2017 року найбільшими виробниками ринку сиру в Україні є:

- «ТЕРРА ФУД»;
- ТОВ «Торговий дім «Західна молочна група»»;
- «Молочний альянс»;
- «Мілкіленд»;
- «Клуб Сиру»;
- «Бель Шостка Україна».

Згідно з даними Державної служби статистики України можна порівняти виробництво сиру за грудень 2017 року та серпень 2018 року, а також відстежити, як змінилась кількість виробництва сиру за 8 місяців [2].

За грудень 2017 року в Україні вироблено 15 326 т. сиру, серед яких:

- сир свіжий неферментований (недозрілий і невитриманий, включаючи сир із молочної сироватки та кисломолочний сир) склав 5 589 т;
- сир кисломолочний та вироби з нього для дитячого харчування – 488 т;
- сир тертий, порошок, голубий та інший неплавлений (крім свіжого сиру, сиру з молочної сироватки та кисломолочного сиру) – 6 688 т;
- сир плавлений (крім тертого або порошкового) – 2 601 т.

За серпень 2018 року в Україні вироблено 17 125 т. сиру, серед яких:

- сир свіжий неферментований (недозрілий і невитриманий, включаючи сир із молочної сироватки та кисломолочний сир) становить 5 766 т;

– сир кисломолочний та вироби з нього для дитячого харчування – 624 т;

– сир тертий, порошоківий, голубий та інший неплавлений (крім свіжого сиру, сиру з молочної сироватки та кисломолочного сиру) – 8 293 т;

– сир плавлений (крім тертого або порошоківого) – 2 442 т.

Як видно з вищенаведених діаграм, протягом 8 місяців не лише збільшилась загальна кількість виробленого сиру майже на 12% (1 799 т), але й дещо змінилось відсоткове співвідношення виробництва різних видів сирів:

1) сир свіжий неферментований у грудні 2017 року становив 36% від загального виробітку сиру, а в серпні 2018 року показник зменшився до 34%, хоча виробництво цього виду сиру протягом 8 місяців збільшилось на 177 т;

2) сир кисломолочний та вироби з нього для дитячого харчування у грудні 2017 року мали 3% від загальної суми вироблених сирів, у серпні 2018 року показник збільшився до 4%, а тоннаж зріс на 136 т (28%);

3) сир тертий, порошоківий, голубий та інший неплавлений у грудні 2017 року становив 44%, за 8 місяців частка цього виду сиру збільшилась на 4%, а вироблено у серпні

2018 року більше, ніж у грудні 2017 року, на 1 605 т;

4) сир плавлений (крім тертого та порошоківого) у грудні 2017 року мав 17% від загального виробітку сиру, у серпні 2018 року цей показник зменшився до 14%.

Попри те, що загальна кількість виробництва сиру в Україні збільшується, країна імпортує сир з-за кордону, а також експортує за кордон. За допомогою даних сайту "TradeMap" можна відслідкувати рух сиру у світі та Україні [3].

Найбільшими експортерами сиру в Україну виступають:

- Польща (3 951 т за 2017 рік);
- Німеччина (2 588 т за 2017 рік);
- Франція (1 096 т за 2017 рік);
- Нідерланди (769 т за 2017 рік);
- Італія (358 т за 2017 рік).

Імпорт України становить 0,2% світового імпорту цього продукту, його рейтинг у світовому імпорті складає 68.

Серед країн, в які Україна експортує сир, можна виділити:

- Казахстан (3 733 т у 2017 році, 15 686 тис. дол.);
- Республіку Молдову (2 590 т у 2017 році, 7 640 тис. дол.);

Рис. 1. Виробництво сиру в Україні за грудень 2017 року

Джерело: складено авторами за даними Державної статистики України

Рис. 2. Виробництво сиру в Україні за серпень 2018 року

Джерело: складено авторами за даними Державної статистики України

- Єгипет (989 т у 2017 році, 3 644 тис. дол.);
- Марокко (299 т у 2017 році, 1 077 тис. дол.);
- Азербайджан (245 т у 2017 році, 737 тис. дол.).

Як видно з рис. 3, серед п'ятірки найбільших імпортерів сиру в Україну майже половину кількості експортує Казахстан, а 33% – Республіка Молдова.

Всього Казахстан імпортує сир на вартість 72 845 тис. дол., зокрема на 15 686 тис. дол. з України.

Головними експортерами сирів з України у 2017 р. були «Комо Експорт», «Клуб Сиру», «Бель Шостка Україна», «Лакталіс Україна», «Мілкіленд Інтермаркет». Їх загальна частка експорту складає 73%.

Можна простежити тенденцію зміни експорту сиру з України протягом 2012–2017 років (рис. 4).

Згідно з даними митної статистики Державної фіскальної служби в період січня-липня 2018 року Україна збільшила імпорт сирів до 6,6 тис. т, що на 29,8% більше за аналогічний період минулого року. У грошовому вираженні цей показник збільшився на 43,6%, а саме до \$32,7 млн.

Водночас експорт сиру з України за підсумками січня-липня 2018 року зменшився на 6,1%, а саме до 4,6 тис. т. У грошовому вира-

женні експорт склав \$17 млн., залишившись на рівні семи місяців 2017 року.

Для того щоби знайти нові можливі ринки збуту сиру у світі, варто проаналізувати, де є попит на продукцію, найменше конкурентів, максимально зручні й доступні канали продажів.

Найбільшими споживачами сиру є ЄС (42% світового обсягу споживання цього продукту) й США (23%). Наступні країни, а саме Бразилія, Російська Федерація та Єгипет, йдуть з великим відривом, маючи частки по 3%. Всі перелічені країни, окрім Росії, демонструють зростання споживання сирів [4].

Варто відзначити країни, які, згідно з даними "TradeMap", найбільше імпортують сиру. Ними є країни ЄС (Німеччина, Італія, Франція, Нідерланди, Бельгія, Іспанія, Швеція, Греція, Австрія), Саудівська Аравія, Австралія, Республіка Корея, Мексика, Китай, США, Японія.

Для того щоби визначити, в які країни Україні найвигідніше здійснювати постачання сиру, які нові ринки варто відкривати, відберемо серед вище названих країн ті, які для України є найбільш вигідними партнерами щодо купівлі сиру за певними критеріями.

Основним критерієм відбору є те, наскільки країна-споживач сама себе забезпечує про-

Рис. 3. Експорт сиру в Україні, т

Джерело: складено автором за даними "TradeMap"

дукцією, тобто в змозі країна сама виробити достатню кількість сиру, чи вона потребує імпортування цієї продукції. Країнами, що лідирують у виробництві сиру, є США та країни ЄС. Мексика, Бразилія, Єгипет, Австралія та азійські країни, а саме Китай, Республіка Корея, Японія, показують низький рівень виробництва, попри те, що попит на цей вид товару зростає, тому можна спрогнозувати, що попит буде забезпечуватись за рахунок імпорту [5].

Під час постачання сиру в Європу та США Україна, окрім труднощів з конкуренцією, має низку переваг, таких як ціни (ціна на сир в Україні менше, ніж у країнах Європи та США), зменшення ставок ввізного мита ЄС для частини молочних продуктів Групи 04 (зокрема, сири всіх видів і кисломолочний сир, молочна сироватка) до 0% [6].

Ці ринки вже не є новими для України, бо за 10 місяців 2017 року українці увірвались до десятки експортерів сирів до Євросоюзу [7], а група компаній «Молочний альянс» почала експортувати сири до США. Однак існувати на ринках США та країн ЄС досить важко через велику кількість конкуренції та пропозиції, забезпеченість власною продукцією.

Країни, які не забезпечують себе сиром, а імпортують, зокрема азійські країни (Японія, Республіка Корея, Китай), Мексика, Бразилія, Єгипет, Австралія, мають потребу в імпорті товару. Серед перерахованих країн Україна експортувала сир лише в Єгипет на суму 3 702 дол. У 2017 році інші країни не мали досвіду купівлі сиру в Україні.

Наступним критерієм відбору можливих ринків збуту сиру є основні можливі конкуренти в досліджуваних країнах. У Мексики, Республіки Кореї, Австралії, Китаю та Японії одним з основних постачальників сиру є США, тобто країна-лідер з виробництва сиру. Конкурувати з настільки сильним конкурентом Україні буде досить важко, тому варто вибрати ринки, в яких буде слабша конкуренція, отже, простіші умови проникнення та існування на ринку.

З проведеного дослідження випливає, що найвигідніше Україні експортувати сир у Бразилію та Єгипет. У Бразилії українським підприємствам варто вибирати стратегію проникнення на ринок, а саме бути націленим на проникнення на ринок, знайомство зі споживачами та їх потребами, після чого слід укріплювати зв'язки, збільшувати обсяги поставок та закріплюватись на ринку. Лише після цього можна поступово збільшувати ціну.

У Єгипті спостерігається інша ситуація. Оскільки Україна вже співпрацювала з Єгиптом, знайомство не потрібне. Варто розширювати свою присутність на ринку сиру в Єгипті, знаходити нові точки збуту та нових партнерів. Одним з головних факторів, які відзначають важливість ринку Єгипту для виробників сиру в Україні, є культура споживання молочної продукції в цій країні. Сир в єгипетських сім'ях традиційно їдять на сніданок та вечерю, а через те, що в Єгипті сільське господарство поступово падає (близько 97% складає пустеля), останнім часом Єгипет нарощує імпорт сиру.

Рис. 4. Динаміка обсягу експорту сирів в Україні

Джерело: складено авторами за даними "TradeMap"

Як повідомив голова Ради з питань експорту продовольства Богдан Шаповал, «потенційно тільки арабський ринок може компенсувати для українських сироварів 50% від втраченого збуту в Росії. До того ж тільки невелика частина імпортованої Єгиптом продукції реалізується на внутрішньому ринку, основна частка реекспортується в інші африканські країни. Фактично вихід на ринок Єгипту відкриває двері на ринки інших африканських держав» [8].

Висновки з цього дослідження. Отже, основним напрямом успіху в умовах гло-

балізації є орієнтація на експорт конкурентоспроможної агропродовольчої продукції. Україна виробляє достатню кількість сиру, щоби повністю задовільнити свої потреби та експортувати товар за кордон. Проте для збільшення своєї експортної діяльності Україна повинна шукати шляхи нових можливих зв'язків. Дослідження показало, що для виробників сиру України найбільш вигідними шляхами будуть входження на ринок Бразилії, налагодження співпраці з Єгиптом, укріплення там своїх позицій та збільшення обсягів збуту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Парій Л.В. Сучасні тенденції розвитку ринку сиру в Україні. *Економіка*. 2014. С. 255–261.
2. Економічна статистика // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Статистика торгівлі для розвитку міжнародного бізнесу (Trade statistics for international business development). URL: <http://www.trademap.org>.
4. Світовий ринок молока і місце України на ньому. *AgroNews*. 2016. URL: <https://agronews.ua/node/69825>.
5. Виробництво сиру в світі збільшується. *УкрАгроКонсалт*. 2017. URL: <http://www.ukragroconsult.com/uk/news/virobnictvo-siru-v-sviti-zbilshitsya-na-2-1-mln-tonn-do-2021-roku>.
6. Експорт молока та молочних продуктів до ЄС: перші кроки. *Євроінтеграційний портал*. 2017. URL: <https://eu-ua.org/eksport-yes/moloka-ta-molochnoi-produktsii>.
7. МІРУ СІР: Україна потрапила в Топ-10 постачальників сирів до ЄС. *AgroDAY*. 2017. URL: <https://agroday.com.ua/2017/12/14/syr-v-masli-ukrayina-potrasya-v-top-10-postachalnykiv-syriv-do-yes>.
8. Україні варто наростити експорт сиру до Єгипту / Всеукраїнська аграрна рада. 2016. URL: <http://milkua.info/uk/post/ukraini-varto-narostiti-eksport-siru-do-egiptu>.

REFERENCES:

1. Parii L.V. (2014) *Suchasni tendentsii rozvytku rynku syru v Ukraini* [Modern trends of cheese market development in Ukraine]. *Economy*, pp. 255–261.
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018) *Ekonomichna statystyka* [Economic statistics], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Trademap (2018) *statystyka torhivli dlya rozvytku mizhnarodnoho biznesu* [Trade statistics for international business development], available at: <http://www.trademap.org>.
4. Agronews (2016) *svitovyy rynek moloka i mistse Ukrainy na n'omu* [The world milk market and Ukraine's place on it], available at: <https://agronews.ua/node/69825>.
5. UkrAhroKonsalt [UkrAgroConsult] (2017) *Vyrobnytstvo syru v sviti zbil'shuyet'sya* [The production of cheese in the world is increasing], available at: <http://www.ukragroconsult.com/uk/news/virobnictvo-siru-v-sviti-zbilshitsyana-2-1-mln-tonn-do-2021-roku>.
6. Yevrointehratsiynyy portal [Eurointegration portal] (2017) *Eksport moloka ta molochnykh produktiv do YES: pershi kroky* [Milk and dairy exports to the EU: the first steps], available at: <https://eu-ua.org/eksport-yes/moloka-ta-molochnoi-produktsii>.
7. AgroDAY (2017) MYRU SYR: *Ukrayina potrapyla v Top-10 postachal'nykiv syriv do YES* [Cheese world CHEESE WORLD].
8. Vseukrayins'ka ahrarna rada [All-Ukrainian Agrarian Council] (2016) *Ukrayini varto narostyty eksport syru do Yehyptu* [Ukraine should increase exports of cheese to Egypt], available at: <http://milkua.info/uk/post/ukraini-varo-narostiti-eksport-siru-do-egiptu>.